

Pluges d'abril

ROSA DOMÈNECH

Il·lustracions: MERCÈ HUERTA

Aquell dia Donya Consol caminava de pressa, tant com li ho permetien les seves cames botides i pesades. Aixecava els peus de terra tan ràpid com podia, però anava patxoca, bufava, el cor li batejava fort: Setanta quilos eren molts per a ella, i ben sovint es planyia d'haver-los de tragar. Quilos i anys se li havien acumulat lentament, amb parsimònia, sense brusquedat i sense avisar. Ella mateixa

havia consentit, sense rebel·lar-s'hi, que el temps anés fent, sense mesurar-lo, sense voler-lo atrapar. Per a ella, el temps més llarg era un dia, des que es llevava fins que se n'anava al llit, i les fraccions no tenien cap mena d'importància, no deixaven de ser dia. Havia ajustat els matins, les tardes i els vespres al seu aire, a la seva manera de fer, i de temps, no li'n faltava mai. Per què, doncs, mesurar-lo? El temps! Els

anys! Els dies! Havia perdut la noció d'en quin moment havia deixat de comptar-los i de comptar-se.

Era una dona alta, grossa, cepada, de rostre de lluna plena, bondadós i afable; la pell de la cara, blanca i nacrada, se li pinçava al voltant d'uns ulls blaus, petits, sempre distrets i llunyans, protegits darrere d'unes ulleres de montura clara i lluneta de miop al mig del vidre. Tenia un crani més aviat gros, espès de cabells ja ben blancs, ondulats amb permanent de perruqueria i tenyits d'una tonalitat blanc-blavosa. En el seu vestir i en el seu posat hi havia una pulcritud i una austeritat condescendents que recordaven les institutries de bona família d'un segle enrera; tons grisosos, ocres pàl·lids, marrons deixatats, colors neutres, que no cridessin l'atenció; colors austers, però mai severos. El seu gest era mesurat i lent, però càl·lid i franc, un gest que marcava una línia molt precisa en el tracte, però que no era mai una barrera, un gest que proposava la correcció de formes, però que no les imposava mai.

Donya Consol, per guanyar temps, travessà pel mig de la plaça destartalada, una plaça que després d'una intensa setmana de pluges —una pluja d'abril espessa i persistent— tot era mullena, humitat, un espès embassament de fang argilenc i relliscós que desprenia un baf humit de terra assaonada. Tot en aquella zona havia quedat a mig fer: el carrer no era asfaltat, les voreres només estaven marcades; al mig de la plaça, l'estructura de tubs metàl·lics, en forma d'ou i un forat al centre perquè s'hi despengés la mainada, no era més que un entrebanc perillós de tant de rovell. Rossoladors i gronxadors eren despintats, oxidats; els bancs de fusta que la voltaven, tancant-la, s'havien podrit i ja no s'hi asseien ni els vells. Tot plegat semblava un cementiri de ferralla, el magatzem del parracaire.

Mentre travessava, Donya Consol procurava passar per damunt la grava mal escampada, seguir els llisalls i evitar les herbes i el gram de les voreres; amb tot s'enfetgegava, el fang se li enganxava a les soles de les sabates i

les feia dures i pesants. No podia caminar bé, el pes del fang li feia perdre l'equilibri, relliscà i per un moment estigué a punt de caure. No, no passaria més per aquella plaça, per més tard que anés, mai no li havia agradat del tot.

Passat el fangueig franquejà el carrer de biaix i es trobà davant l'escola. Aconseguí l'ample llindar de mosaic i es refregà els peus damunt l'espessa estora metàl·lica de l'entrada. Empenyé el vidre llardós i ple de ditades per la banda on hi havia adherit un cercle verd, amb els contorns rautats i grocs com si els hagués mossegat una rata. No estava tranquil·la, les cames li tremolaven, la relliscada al mig de la plaça li havia esvalotat el cor, s'havia sufo-cat, s'havia espantat.

Un cop a dins l'escola es dirigí als armaris, obrí una porta que deia: "Guarda-roba. Professors", es llevà la rebeca estiuenca i es posà al damunt una bata de niló, de color blau-gris, semblant als uniformes dels zeladors i dones de neteja dels hospitals. Sonà el primer timbre. Les portes corredisses s'obriren de bat a bat, les fustes xericaven damunt les guies. Per l'ample passadís els mestres feien via, a pas lleuger, cap al pati, on hi havia concentrats els alumnes.

Donya Consol es posà al capdavant de la fila de segon curs, al costat dels alumnes de tercer, al costat de Don Albert; parlaren un moment de la pluja, del mal temps, de les coses de sempre, sense èmfasi, per pura cortesia. Cap dels dos no esperava gaire res més de l'altre, i fora de les salutacions de rigor es pot dir que no es dirigien cap més paraula. S'havien fet estranys i llunyans, però no sempre havia estat així. A còpia de estimular indiferència i fredor arribaren a creure's que eren sentiments reals, eren com dos actors, representant un magnífic paper, sempre damunt l'escenari, en escena, sempre davant d'un mirall deformat, sense retornar mai als bastidos. Havien acallat i mort veus més profundes i es parlaven amb silencis, uns silencis llargs, d'anys, silencis plens i buits de sentit alhora. Ho sabien i per això mateix callaven.

Anys enrera, quan Donya Consol enviudà, Don Albert, l'Albert, per pur entreteniment i pel pur plaer del joc de seducció es féu el seu amant, i tot jugant se n' enamorà. S'estimaren. Parlaren de casar-se i Donya Consol reculà. Un núvol negre que ella no va saber mai d'on havia vingut li'n féu desdir. Se separaren sense escàndol, discretament. Don Albert s'allunyà un parell de cursos de l'escola i tornà casat. D'aquí ve que Donya Consol s'acostumés a

observar-lo sense retrets, sense odi, amb aquells silencis llargs que els anys havien fet quoti-dians.

Es coneixien bé i anys enrera, quan es veien al matí a l'escola, Donya Consol, només amb un cop d'ull ràpid, solia encertar si la nit abans Don Albert havia begut, tronat, fet córrer alguna dona, o bé s'havia discutit amb la seva, cosa ben freqüent; però els desordres nocturns i la vida de cràpula havien quedat amansits i domesticats pels anys. El Don Albert elegant, dandi, orgullosament obstinat, femeller per damunt de tot, era ara un avi cansat, doblegat, geniüt encara, però que llevat de les criatures, i amb prou feines, ja no feia tremolar ningú.

Es vestia amb poca cura, amb un vestit fosc, més aviat balder, lluent del cul, amb els camals marcats per petites guspises de tabac; solia portar una corbata també fosca, de nus petit i passat de moda, que es feia passar pel cap ample, entre dos botons de la camisa, a l'alçada de la panxa, perquè no li fes nosa i no se l'hi embrutís del guix de la pissarra.

La fila de Don Albert, amb ell al costat, s'anava torçant i desfent a mesura que els vailets traspassaven la porta del passadís. Donya Consol l'observava com feia temps que no ho havia fet. Era un home abatut. Déu! què se n'havia fet d'aquell cos de roure, d'aquell esperit fort i rebel? Una ràpida successió de records de joventut se li féu present, vells records esquinçats, reals i llunyans, que volgué apartar del pensament amb un cop de mà, com qui esquiva un insecte, però persistien insistents, reflectint-li imatges des de dintre que només li pertanyien a ella i que li semblava que no podien tenir relació amb el Don Albert que ara contemplava. Li esguardà els ulls, esmor-teïts i cansats, uns ulls que ja no li deien res. Com podia haver estimat aquells ulls? En el seu record en servava uns altres d'ulls, negres i penetrants, plens de vida; sota aquella mirada el seu cos s'hi havia lliurat en moments de voluptat extrema, s'hi havia sentit estimada, desitjada i protegida, i només volia retenir aquell record; dels altres, se'n volia oblidar, perquè per a ella aquells ulls havien tingut tots els matisos. Fou en el moment en què començaren els dubtes quan aquells ulls esdevingueren inquietants, i quan, sense estar encara gaire convençuda, decidí de no lligar la seva vida amb la de Don Albert; la seva mirada li havia inspirat una lleu temença, un neguit irracional, un vague pressentiment que aquella mirada ho volia abastar tot i que tot ho penetrava, fins els seus pensaments més íntims. I aquests moments Donya Consol volia oblidar-los i esbor-

rar per sempre aquella mirada d'enamorat traït, d'orgull burlat. Tal vegada —pensava— no l'havia d'haver vista mai, aquella mirada. Sentí damunt la pell la forta humitat de l'aire, la mullena de les sabates; uns núvols negres i baixos carregats de pluja amenaçaven tempesta, aviat s'hauria escolat una altra primavera i encara feia temps d'hivern.

Quan la fila de Don Albert fou a dintre, Donya Consol la seguí; mentre vigilava que els nois no es peguessin, clavava un cop d'ull ràpid a les butxaques de les jaquetes i pantalons, per tal de descobrir si portaven rocs, tiragomes, ganivets, estris amb què es poguessin fer mal o obscens, no fos cas! Havia tingut tantes sorpreses escorcollant els sospitosos! Una vegada enfonsà la mà dins una butxaca que feia un embalum considerable; en tragué un mocador d'home, gros, brut, rebregat i ple de mocs; res perillós i ben poc original tantmateix. En tornar el mocador al noi, una petita capseta de color blau marí i lletres blanques li quedà a la mà; volgué llegir però no hi entenia res, era escrita en anglès. Per la forma es pensà que eren recanvis d'estilogràfica, però li estranyà perquè els nois eren petits i només escriuien amb llapis.

—És meu!, protestà el nen.

—Què és això?, digué Donya Consol.

—És meu, són bufes, el meu germà m'ho ha donat!

Quedà sorpresa, es tornà vermella, no sabia què fer de la capsula volia cloure la mà, amagar-la, fer-la fonedissa, però no n'encertava la manera.

—Té, desa-t'ho a la butxaca i no ho ensenyis a ningú, entesos? això no serveix per jugar, i ja ho pots tornar al teu germà. Ho faràs?

—Sí, senyoreta.

A l'hora de l'esbarjo, Donya Consol, des de la seva vidriera, es mirava com un grup de vailets inflaven aquelles "bufes" tant com podien, fins que les petaven i les deixaven escampades pel pati. Alguns les omplien d'aigua i es ruixaven entre ells. El mestre de vigilància ni s'e n'adonà. Donya Consol somrigué i callà.

A dins l'aula els nois callaven i els posà feina; a primera hora sempre estaven tranquils, era la millor del dia per fer-los fer números i ho aprofitava. Mentre treballaven s'assegué a la seva cadira i passà llista; amb els peus buscà el tamboret de fusta baix, fet a mida, que tenia a sota la taula per reposar-hi les cames, les tenia cansades, pesades, adolorides.

Entrà la Núria, l'estudiant de magisteri, que arribava tard; era l'últim dia que estava a l'escola fent pràctiques i el dia abans li havia demanat permís per anar a comprar les begudes de l'aperitiu per obsequiar els mestres. Era un costum de temps que quan s'acabava un torn de pràctiques els estudiants s'acomiadessin fent una mica de gresca; per a ells era un dia diferent, final d'una etapa que no repetirien mai més.

La porta corredissa tornà a xerricar, lenta, sobre les guies de ferro. Entre els dos batents blanc-groguencs tragué el cap i després el cos un vailet escardalenc, una mica esquinçat, amb la son als ulls. La seva cara no semblava pas haver vist l'aigua ni de lluny i només s'havia passat la pinta pel serrell, la resta del cap semblava un eriçó al pic de l'estiu. Quan Donya Consol el tingué a davant li donà un paper i un llapis i mentre s'esmunyia entremig de les taules, pogué observar que s'havia fregat els genolls, i només els genolls, amb alguna cosa humida, perquè damunt d'aquelles cames brunes i esquitxades hi destacaven els dos garronets més blancs, com si la pell se li hagués descolorit. Se'l mirà divertida sense decidir-se fer-lo anar al passadís per haver arribat tard, només li feia anar de tant en tant, perquè els altres no protestessin. Aquest petit era un cas especial; els matins es despertava sol, es vestia sol i se n'anava corrents a l'escola i moltes vegades amb l'estómac buit.

—Núria, en casos així t'hi trobaràs sovint, i s'han de fer els ulls grossos, què vols? l'escola és això, ara saber manar, ara saber cedir, el que costa és trobar el punt de referència i saber encertar, no et sembla?

La Núria féu que sí amb el cap i se n'anà a fer un tomb per la classe. Sempre s'escoltava Donya Consol una mica com qui sent ploure i sempre li donava la raó. Era gran, exagerava, tenia alguna mania i a vegades desenfocava les coses, però amb tot tenia un cap molt lúcida, no es podia negar.

El matí transcorregué apacible, sense alts ni baixos, de tant en tant la Núria es mirava el rellotge, impacient per arribar al migdia.

L'aperitiu estava preparat a la biblioteca; damunt d'una taula llarga, parada amb estovalles de paper, s'hi arrengrava una restellera de plats de plàstic curulls d'olives, patates roses, anxoves, ametlles salades; entre els plats, les ampolles de vermut blanc, color civada; en

un cantó, els gots de vidre gruixut... era un convit senzill, sense pretensions, perquè el que comptava era el detall en si i el moment que representava. Quan el timbre de plegar hagué sonat, la biblioteca s'anà omplint de mestres i practicants, que, com si obeïssin una consigna donada anteriorment, s'anaren situant, els mestres en una banda i els estudiants a l'altra, sense que ningú no fes el més lleu moviment per canviar-se de lloc. Com si s'hagués estat esperant un moment fixat en el temps, el director alçà un got enlaire i oferí un brindis:

—Perquè tingueu sort i us donin una bona plaça a tots!

—Perquè vosaltres pugueu continuar a l'escola —contestà un veu de la banda dels estudiants.

Allí, a peu dret, entorn de la taula, una munió de mans heterogènies viatjaven llestes i àvides, proveïdes d'escuradents, dels plats a la boca i de la boca als plats, seguint un ritme desacompassat, com el d'un robot espatllat. Es feia conversa amb el del costat, amb el de

davant, amb qui s'esqueia, no calia dir gaire res tampoc, es tractava de fer el paper, de quedar bé.

Donya Consol seguia els moviments dels altres amb la vista cansada, sense fixar-se en ningú concret, escoltava, sense oir la conversa que li donava la seva veïna de l'esquerra. Se sentia observada i no sabia per qui. De l'altra banda de la taula li arribaven unes paraules soltes, intermitents, pronunciades en veu baixa que ella confegia quasi sense voler.

...és molt gran ...aquest curs ... diners que s'estalvia... Veus més altes que parlaven alhora li impediren d'entendre res més, però compregué que parlaven d'ella o de Don Albert, que eren els més vells, però estava ben segura que parlaven d'ella. No sabia veure qui dels de davant l'observava furtivament, però cada cop se sentia més pertorbada per aquella mirada i ja ni tan sols gosava esbrinar d'on venia.

—Un moment! Per què els mestres que es retiren aquest curs tinguin una bona jubilació! —s'havia imposat una veu.

Era això! ja havia esclatat, era això el que s'anava ordint tota l'estona. La Núria! ho havia mig dit a la Núria, que es jubilaria; colla de xafarders, intrigants, maliciosos. Com ho pot haver escampat així? jo li vaig dir que no... és igual.

—Encara n'hi ha per dies, no tenim cap ganes de morir-nos noi! Contestà sense duresa i sense mirar a ningú. Empal·lidia i es contenia el torbament. El gust de vermut dolç se li tornà amarg. Mirà el rellotge, eren tres quarts d'una.

La sala era plena de fum de tabac i una fortor esbravada flotava en l'aire. Els ulls li coïen. S'acomiadà de la mestra del seu costat i desaparegué en silenci darrera la porta, que ajustà suaument, com si l'arrossegues. Mentre baixava les escales agafant-se a la barana amb la mà esquerra, amb la dreta es desbotonava la bata amb els dits nerviosos i ràpids. Arribà al guarda-roba, recollí la bossa i recomptà els diners mecànicament. Sortí de l'escola i apresà el pas fins arribar a casa seva, es trobava marejada, el vermut no se li havia posat bé.

Quan arribà es deixà caure damunt la butaca —la seva— amb vistes al jardí. Se sentia abatuda, humiliada, vella inútil. Des de feia un quant temps que li feien la mateixa pregunta: I vostè quan es jubila? li deu faltar poc, no? Però aquestes paraules, posades en boca d'un estudiant, tenien un sentit molt diferent del que li donaven parents i amics. La jubilació dels metres vells era una nova plaça i la cobejaven, la feina per als metres era escassa, la crisi es feia sentir, tot això ho entenia, però se'n dolia també.

Era inevitable, aquest curs era l'últim que exercia a l'escola. Ella mateixa havia anat retardant la data que ara ja es feia imminent. Però què faria ella sense l'escola, sense les criatures? la distreien tant! Si no hagués estat l'escola, com hauria tirant endavant? Tenia només vint-i-cinc anys quan va quedar viuda d'un matrimoni tan breu i fugaç que no tingué temps de desencantar-se'n. Dins l'escola, dins aquelles aules que havia vist renovar tantes vegades, enmig dels xivarris i silencis dels nois, Donya Consol havia projectat i definit tota la seva existència. L'escola, els fills, els amors... Allí dins hi havia pres totes les decisions, les més importants i les insignificants i quotidianes. Allí, un bon dia decidí que es casaria amb un company mestre de qui estava bojament enamorada; allí quan morí el plorà i es consolà. Allí decidí de no comprometre's en un segon matrimoni, i allà mateix durant molts dies se'n penedí i s'es-

pantà d'haver renunciat a l'amor i a la companyia quan els nois foren ja grans. Allunyades les tempestes juvenívoles s'havia imposat un règim de vida sever, educar els seus fills, estar per l'escola, i aconseguí que ningú, llevat d'ella mateixa, li destorbés l'existència. Havia omplert la vida, tota la vida, i el vell vaixell corcat albirava el port. Què faria quan fos jubilada? Com omplir els espais, els curts espais de temps que podien quedar-li? Com enganyaria els dies, com mataria les hores? Què faria quan es llevés de bon matí si no havia d'anar a l'escola, si no calia ser puntual enlloc? Sense l'horrari ni la distracció que li procuraven les criatures, sense els fills, sense joventut, tan vella ¿sobre què, qui projectar esperances? com es muntaria una nova rutina?

Cada cop més enclotada dins la seva butaca, Donya Consol tancava els ulls a poc a poc i es deixava endur per una son profunda, espessa, llunyana. Tingué esma per deixondir-se una mica i agafar una fotografia ja vella que guaitava des de la tauleta raconera. La contemplà amb els ulls amarats de llàgrimes. El noi tot just tenia setze anys i la noia divuit. Eren ja ben lluny, feia tants anys! I el noi, justament el noi, el renoc, el que hauria hagut de ser el seu braç dret! si se l'hagués escoltada, si no haguessin estat les borratxeres, la vida d'estudiant perdulari, si hagués acabat els estudis, i aquella gata maula de dona, i ple de deutes fins a dalt... Es mirava els seus fills i no els reconeixia, eren ells, els seus, però a dins del seu cor li costava d'estimar-los, de sentir que eren realment els seus, era tot tan llunyà, eren tan grans i ella tan vella!

Sentí tocar hores, quarts de tres, decidí que no aniria a l'escola, estava lassa, exhaurida, una nyonya fosca que li venia de molt endins l'anava engolint i transportant cap una nit sense lluna i sense estels. Aquesta tarda vindrà el noi, és divendres. Donya Consol respirava profundament. Un tro travessà l'aire i començà a caure una pluja espessa i densa, la tarda s'enfosquia ràpidament, l'aigua picava fort contra els vidres, la terra del jardí s'ennegria més i més.

Quan el noi arribà s'adonà que la seva mare s'havia adormit amb les ulleres posades, el front arrugat, els punys closos damunt la falda i que unes gotetes d'aigua tremoloses li banyaven els llagrimals per dessota dels vidres gruixuts i rossolaven, cara avall, entorn d'uns ulls petits i benèvolos, solcant una pell blanca i nacrada.